

УДК 338.12.015

KIRGIZISTAN'DA POLİTİK KONJONKTÜREL DALGALANMALARIN BÜTÇE AÇIĞINA ETKİSİ

K. Sultakeyev, Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi, KTMU <kgkadir@yahoo.com>

THE IMPACT OF POLITICAL BUSINESS CYCLE ON THE BUDGET DEFICIT OF THE KYRGYZSTAN

K. Sultakeyev, Research Assistant of Finance Department, KTMU <kgkadir@yahoo.com>

Abstract

Every government use a variety of policies to improve the welfare of the country, but the ruling government during the election period makes policies that could lead to different cyclical fluctuations in order to be re-elected. Recently the increasing budget deficit has been one of the most discussed topics in Kyrgyzstan. The purpose of this study is to explain the impact on elections on the budget deficit in the Kyrgyzstan. The data of this study were tested using the least squares method. According to the result of the analysis the ruling government pre-election behavior increases the budget deficit for about two percent by implementing expansionary fiscal policy.

Key words: Political Business Cycle, Constitutional Economics, Public Choice Theory, Expansionary Fiscal Policy, Selection, Kyrgyzstan

Jel classification: E32, E62, F62, H53, H62.

Аннотация

Каждое правительство стремится использовать политику, направленную на улучшение благосостояния страны, но правящее правительство в период выборов делает политику, которая может привести к различным циклическим колебаниям. В последнее время увеличение дефицита бюджета было одной из самых обсуждаемых тем в Кыргызстане. Цель данного исследования – объяснить влияние выборов на дефицит бюджета в Кыргызстане. Данные тестировались с использованием метода наименьших квадратов. По результатам проведенного анализа поведение правящего правительства в предвыборный период способствовало увеличению дефицита бюджета примерно на 2% за счет реализации экспансионистской фискальной политики.

Ключевые слова: политический бизнес-цикл, конституционная экономика, теория общественного выбора, экспансионистская фискальная политика, выборы, Кыргызстан.

Özet

Refah düzeyini artırmak için ülkeler çeşitli politikaları kullansa bile, seçim dönemlerinde iktidardaki hükümet tekrar seçilebilmek amacıyla toplum refahına bakmaksızın, değişik konjonktürel dalgalanmalara sebep olabilen politikaları üretmektedir. Son zamanlarda Kırgızistan'da bütçe açığının giderek artmasını çok tartışılan konuların biri olmuştur. Çalışmanın

amacı seçimlerin hangi düzeyde etkilemesini kanıtlamak ve seçimlerin bütçe açıkları üzerinde politik konjunktür dalgalanması oluşturduğunu belirlemektir. Çalışmada seçimlere ait veriler EKK yöntemi ile kullanılarak test edilmiştir. Analiz sonucuna göre faaliyette bulunan hükümetin davranışları seçim öncesi genişletici maliye politikalarını uygulayarak bütçe açıklarını yaklaşık yüzde iki oranında arttırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Politik Konjunktür Dalgalanmalar, Anayasal İktisat, Kamu Tercihi Teorisi, Genişletici Maliye Politikası, Seçim, Kırgızistan.

1. Giriş

Ekonomide gözlenen iniş ve çıkışlar konjunktür olarak adlandırılmaktadır. Konjunktür - büyüme ve daralma dönemleri-nden oluşup tepe, daralma, dip ve genişleme aşamalardan meydana gelir.

Genellikle gayri safi milli hasılda en az altı ay süren azalmaları daralma adlanır. Konjunktür dalgalanma iktisadi hayattaki iniş ve çıkışların sonucu olarak istihdam ve üretim düzeyi gibi ekonomik büyüklüklerin uzun dönem trend değerlerinde sapmalarının ortaya çıkmasıdır. Konjunktür ve dalgalanma kavramı gibi, politik konjunktür ve politik dalgalanma kavramları farklı anlamları içermektedir. Politik konjunktür seçim dönemlerinde politik neden-lerden dolayı meydana gelen değişimi, politik dalgalanma ise dönem ayrımı yapılmadan politik nedenlerden dolayı ortaya çıkan değişimi ifade etmektedir. Dolayısıyla politik konjunktür dalgalanmaları politik konjunktürün her farklı seçim döneminde aynı değişkenler üzerinde veya aynı düzeyde meydana gelmeyeceğini anlatmaktadır (Saraç, 2005: 16).

Politik Konjunktür Dalgalanmaları Literatürü adı altında W. Nordhaus (1975), D. Mosley (1976), D. Hibbs (1977), E. Tufte (1978), A. Alesina, G. Gohen ve N. Roubini (1982), J.E.Alt-K.A. Chrystal (1983) bilim adamları çalışmışlardır.

Siyasi konjunktür dalgalanmalar teorisinde seçimlere yönelik hükümet davranışı ilk olarak Downs (1957) kişisel çıkar önderliğini ortaya koymuştur. Siyasi partiler ülkenin refahını artırıcı politikaları üretmek ve uygulamak için iktidara gelmek değil, iktidara gelebilmek için bu politikalarından yararlanmaktadır. Yani politik partilerin amacı iktidara gelmek, iktidarda olanlar ise tekrar halk tarafından seçilmektir (Downs, 1957: 135-150).

Nordhaus (2001: 169) iktidardaki partilerin yeniden seçilebilmesi için ekonomiyi manipüle ettiklerini ve bu nedenle genişletici ekonomi politikalarını uygulayarak işsizlik oranlarının düşürmesini öne sürmüştür. Seçim öncesi yapılan genişletici maliye ve para politikalarının etkilerini dengelemek için seçim sonrası daraltıcı politikaların kullanılması, ekonomide daralma oluşturduğunu ifade etmektedir. Buradaki asıl nokta seçmenlerin 'miyop doğası' ve 'geçmişe dönük oylama' davranışlarıdır. Bu davranış şekli siyasi partilerin popülaritelerini arttırmak için ekonomiyi manipüle etmesine yol açmaktadır. Politik konjunktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik teoriler Phillips eğrisine dayanmaktadır. Phillips eğrisi kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasındaki değişimi ifade etmektedir. Nordhaus'a göre enflasyon oranı, seçim öncesi ekonomik genişlemeye bağlı olarak artmaktadır ve seçim sonrası dönemlerde bu artış daraltıcı politikalar ile azalmaktadır. Seçim öncesi yüksek büyüme ve düşük işsizlik ve seçim sonrası büyümenin azalması ve işsizliğin artması görülmektedir. Böylelikle enflasyon işsizlik arasındaki kısa dönemli dengenin manipüle edilerek bozulmasına iktidardaki partiler neden olmaktadır.

İktidardaki hükümet oylarını maksimize etmek için ve seçmenler üzerindeki popülaritesini arttırmak için ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeleri politik konjunktür dalgalanmaları olarak adlandırılmaktadır.

Bu çalışmada Kırgızistan'daki politika-cıların ekonomiyi maniple edip etmemesini ortaya koymak için derin literatür taraması yapılarak, fırsatçı politik konjonktür dalga-lanmaları açısından ele alınacaktır. Kırgızı-stan'da 1995 ve 2011 yıllar arasındaki aylık verileri EKK yöntemi ile kullanılarak test edilecektir. Analiz sonucuna göre milletvekili seçim döneminde yapılan harcamalar seçim olmadığı döneme göre yüksek olup olmaması ortaya koyulacaktır. Son zamanlarda Kırgızı-stan'da bütçe açığın giderek artmasına seçimlerin hangi düzeyde etkilemesini kanıtlamak ve seçimlerin bütçe açıkları üzerinde politik konjonktür dalgalanması oluşturduğunu belirlemektir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş, ikinci bölüm politik konjonktür dalgalanmaları kavramı ve literatürü, üçüncü bölüm sonuç ve analiz, son bölümde ise sonuç ve yorum yer almaktadır.

2. Politik Konjonktür Dalgalanmaları Kavramı ve Literatürü

Politik Konjonktür dalgalanmaları kendi içinde ikiye ayrılarak incelenebilir. Bunlar Geleneksel Politik Konjonktür Dalgalan-maları ve Modern Politik Konjonktür Dalgalan-maları.

Geleneksel politik konjonktür dalgalanma-larında ilk çalışmalar batı ülkelerinde 1960'ların sonu ve 1970'lerin ortasında enflasyon ve grevlerle meydana gelen dalgalanma karşısında Bodly ve Crotty (1975), Sherman (1979), ve Kalecki (1943) çalışmalarıyla başlamıştır.

Hükümetin tam istihdamı korumak amacıyla kamu yatırımların arttırılması (okul, hastane ve yol kurmak) ve tüketimin arttırılması işsizliği azaltacaktır. Bu işgücü ücretlerinin artışlarına neden olur. Ücret artışı enflasyon, grevler, verimlilik düşmesi ve depresyona sebep olmaktadır. Kalecki'ye göre, devlet memurlarının tam istihdamın uzun süre korunmasına karşı olan grupların meydana gelmesini ileri sürmüştür. Bu tür dengesizliğin süreklilik arz etmesi politik konjonktür dalgalanmaları ortaya çıkarmaktadır (Kalecki, 1943: 1-9).

Akerman (1947: 107-117) kendi çalışma-sında politik ekonomik dalgalanmaları söz etmiş ve bu tür dalgalanmaların ekonominin etki alanından kaynaklandığını vurgulamıştır.

Johan Akerman (1947) tarafından başlatılan bu çalışma, sonradan Ben-Porath (1975), Hubka ve Obermann (1977), MacCrachen v.d. (1977), ve Tufte (1978) devam edilmiştir. Kamusal ürünlerin kamusal fiyatların ve kamusal ödemelerin seçimlere göre belirlen-mesidir. Sosyal harcamalarının seçim öncesi ödenmesi ve kamu ürünlerinin fiyatlarının artışı genellikle seçimlerden sonraki dönemlere aktarılmasına neden olmaktadır (Paldam, 1997: 343).

Downs (1957: 135-150) çalışmasında siyasetçilerin kendi çıkarı peşinde koşacaklarını savunan ve bencil davranışlarını ön plana çıkararak oy için yarıştıklarını varsaymıştır. Bu çalışmada bencil politikacıların davranışlarını analiz etmiştir.

Frey ve Lau (1968: 377-378) yılındaki çalışmalarında hükümet davranışı modeli ortaya koymuştur. Analiz sonuçlarına göre ekonomik faaliyette bulunan hükümetin davranışları politik nedenli dalgalanmaların açıklanmasıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Tufte'ye göre seçim ekonomi devreleri kısa ve uzun dönem olarak ikiye ayrılmaktadır. Devlet kısa dönemde seçim yılları için genişletici para politikasını uygular ve işsizlik oranını azaltır. Hükümet kişi başına reel kullanılabilir geliri arttırır, vergileri düşürür ve transferlerini seçim yapılacak yılın üçüncü çeyreğinde arttırır görüşünü ileri sürmektedir. Tufte analizinde politik konjonktür dalgalan-malar kısa dönemde ortaya çıkmakta ve uzun dönemde de devam etmektedir, başka bir deyişle kısa dönemdeki olumsuz etkileri uzun dönemde de kalıcı seyir izlemektedir. Politik konjonktür dalgalanmalarına engel olmak için seçim yılında sıkı para politikası ve seçim olmayan yılda esnek para politikası uygulan-ması gerekir (Tufte, 1978: 93).

Ben-Porath, 1975: 403 çalışmasına göre politik konjonktür dalgalanmaları bolluk ve kıtlık yılları açısından değerlendirmiştir. Politikaların ekonomik maliyetini hesaplamak çok zor olduğunu ve reel maliyetler, seçimleri yöneten direkt maliyetlerden önemli olduğunu belirtmiştir.

W. D. Nordhaus'un 1975 yılında yayın-lanmış olduğu eseriyle modern politik konjonktür dalgalanmaları başlamıştır.

Modern Politik Konjonktür Dalgalanmalar literatürü kendi içinde ikiye ayrılmaktadır (tablo 1). Rasyonel Beklentiler öncesi (1975-1980) ve Rasyonel Beklentiler sonrası (1980 ve sonrası). Rasyonel Beklentiler öncesi literatüründe ajanların rasyonel beklentilere sahip olduğu varsayımın üzerinde kurulmaktadır. Bu teori W. Nordhaus tarafından ileri sürülmüştür ve fırsatçı politik konjonktür dalgalanması modeli ortaya koymuştur. Fırsatçı model, iktidardaki politikacıların yeniden seçilmek için kandırmak ya da rüşvet vermek vasıtasıyla kendi lehlerinde koşullar sağlayacak şekilde iktisadi politikaları izleyeceklerini varsaymaktadır (Bahçe, 2006: 100).

Nordhaus (1975) yapılan çalışmada seçimin dalgalanmalara yol açtığını belirtmiştir. Daha sonra MacRae (1977) tarafından Nordhaus çalışması geliştirerek NM Teorisi Modeli ortaya atılmıştır. NM teorisinin açıkladığı Seçim Dalgalanması Modeli iktidar politikacıların tekrar seçilebilmesi için seçmen-lerin miyop olduklarını ve politikacıların miyop politik amaçlarla ekonomiyi yönettiği düşüncesi savunmaktadır (Nordhaus, 1989: 57).

Bu NM teorisi modelindeki Seçim Dalgalanmaları politik konjonktür dalgalanmaları Nordhaus'da Fırsatçı politik konjonktür Dalgalanmaları olarak adlanmaktadır ve seçim yönlü yaklaşıma göre kurulmaktadır (Nordhause, 1975: 172).

Tablo 1 – Politik Konjonktür Dalgalanma Modelleri

	Fırsatçı	Partizan
Sömürülebilir Phillips Eğrisine Dayalı Modeller	Nordhaus (1975) Lindbeck (1976)	Hibbs (1977)
Rasyonel Beklentili Modeller	Cukierman ve Meltzer (1986) Rogoff ve Sibert (1988) Person ve Tebellini (1990)	Alesina (1987)

Kaynak: Alesina,Alberto,Nouriel Roubini and Gerald Cohen, Political Cycles and Macroeconomy, MIT Press, November, 1977, s.5.

Note: Politik Konjonktür Dalgalanma Modelleri aşağıdaki tablodaki gibi kendi içinde fırsatçı ve partizan olarak ikiye ayrılabilir.

Rasyonel Beklentiler sonrası politik kon-jonktür dalgalanmaları literatüründe D. Hibbs, Alesina-Cohen-Roubini ve Chapell-Keech öncü isimlerdir.

Partizan hedefli siyasetçiler kendi ideolo-jilerini ikinci plana atarak seçimlerde seçim şanslarını arttırmak için fırsatçı davranış içindedir (Boylan ve MvKelvey, 1995: 860-871).

Modern Politik Konjonktür Dalgalan-maları, Rasyonel Beklentiler Sonrası politik konjonktür dalgalanmalar literatüründe iki önemli teori vardır. Bu önemli çalışmaları Hibbs'in Parti Kontrol Modeli ve Alesina-Cohen-Roubini'nin Makro politikanın Rasyonel partizan teorisidir.

Parti Kontrol Modeli

Politik konjonktür dalgalanması konusunda Nordhaus'dan sonra D. Hibbs (1977) tarafından yapılan 'Politik Partiler ve Makroekonomik Politika' adlı çalışmasında Parti Kontrol Modeli ortaya atılmıştır. Teorik temelinin devlet değişimlerine ve partizanca isteklere dayanması ve sol kanat partilerin öncelikle izsizliği, sağ kanat partilerin öncelikle enflasyonu azaltmak olduklarını, hükümetin amacının ideolojik olduğunu ve hükümet değişimleri sebebiyle de dalgalanmaların görüldüğünü ifade etmesidir. Yani partinin ideolojik amaçları ve uygulanacak işlemler değişmektedir. Ona göre partiler üçe ayrılırlar. Bunlar sırasıyla sosyalist, muhafazakar ve merkez partileridir. Enflasyon-işsizlik arasındaki ilişkide, sosyalist parti istihdam oranının yükseltilmesini, muhafazakar parti enflasyon oranının azalmasını isterler.

Tablo 2'de değişik ekonomik hedeflere ilişkin siyasi partilerin tercihlerini göstermektedir. Tabloya göre yukarıdan alta doğru sıralanması bu tercihlerin önemlerin git gide azalmasıdır. Yani en yukarıdaki en önemli hedef ve en alttaki az önemli hedef olmaktadır. Sol eğilimli partilerin hakim olduğu ülkelerde yoksul çıkarlarını temsil eden ve enflasyonun yüksek, işsizliğin az olduğu ülkelerdir. Sağ eğilimli partiler olduğu ülkelerde zenginlerin çıkarlarını temsil eden tam tersi durumdur (Hibbs, 1977: 1487). Bir başka deyişle sol 'işsizlik sevmeyen' ve sağ ise 'enflasyonu sevmeyen' olarak makro ekonomik politikada sistematik farklılıklar vurgulanmaktadır (Alesina, 1987: 651).

Tablo 2 – Değişik ekonomik hedeflere ilişkin siyasi partilerin tercihleri

Sosyalist	Merkez	Muhafazakar
Tam istihdam	Fiyat istikrarı	Fiyat istikrarı
Gelir dağılım eşitliği	Ekonomik genişleme	Ödemeler dengesi eşitliği
Ekonomik genişleme	Tam istihdam	Ekonomik genişleme
Fiyat istikrarı	Gelir dağılım eşitliği	Tam istihdam
Ödemeler dengesi eşitliği	Ödemeler dengesi eşitliği	Gelir dağılım eşitliği

Kaynak: Douglas A. Hibbs, 'Political Parties and Macroeconomic Policy', The American Political Science Review, Vol.71, december 1977, s. 1471.

Makro politikanın Rasyonel partizan teorisi

Seçmenlerin hükümetten daha az bilgili olduğu değişik partizan hedeflere sahip olan hükümet için bir avantajdır. Bu yüzden hükümet seçimlerde politik hile ve makro ekonomide partizanlık yapmaktadır. Dolayısıyla ekonomide partizan politik konjonktür dalgalanmaları doğmaktadır. Partizan politik konjonktür dalgalanmalara anlamlık kazandıran teorisyenler Alesina-Cohen ve Roubini'dir. Fırsatçı politik konjonktür dalgalanmalarına anlamlık kazandıran Chappell ve Keech'dir. Onlara göre seçmenler rasyonel beklentilere sahiptir. Böylece seçmenler ekonomide genişletici ve daraltıcı politikaların uygulan-çağını bilmekte ve buna göre hareket etmektedirler (Chappell ve Keech, 1986: 315).

Politik Konjonktür Dalgalanmaları literatü-ründeki yakın zaman gelişmeleri olarak Rasyonel Modeller, Politik Bütçe Dalgalanmaları, Para Politikası-Seçim Modelleri ve Seçim – Yeniden Seçim Yaklaşımlarıdır.

Rasyonel modeller Cukierman-Meltzer (1986), Rogoff-Sibert (1988), Rogoff (1990) ve Persson-Tabellini (1991) çalışmalarında yer almaktadır. Bu modelin orta noktası rasyonel ve

fırsatçı olan hükümetlerin ekonomiyi kendi istekleri doğrultusunda yönettiklerini savunmuşlardır. Seçim öncesinde yapılan tüketim ve transferler harcamaların artması yatırım harcamaların azalmasına yol açmaktadır (David A Leblang, 1996:5-25). Yatırımın azalması ekonomi için zararlı olmasına rağmen seçmenler tarafından belli bir gecikmeyle bilinmektedir. Böylece Politik Bütçe Dalgalanmaları kaynakların etkisiz dağılımını ortaya çıkarmaktadır.

Para politikası seçim modelleri ise seçim ile para politikası arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Beck'e göre seçimler FED'in davranışını etkilemektedir. Başkanlık döneminin ilk zamanlarında sıkı para politikası uygulanmaktadır (Beck, 1991: 25).

Politik Konjonktür Dalgalanmaları literatürüne yöneltilen eleştiriler de vardır. Politik konjonktür dalgalanmalar sadece seçimlerle değil, aynı zamanda ekonomide meydana gelebilecek savaş, iç çatışma, petrol şokları, ve terör gibi dışsal şoklar ve ekonominin kendü bünyesinde ortaya çıkan reel konjonktür dalgalanmaların var olması politik konjonktür dalgalanmaları analizlerinde sınırlamalara yol açabilmektedir (Huber, 1996: 269).

3. Model ve analiz

3.1. Sınırlılıklar

1990-1995 yıllar arasındaki veriler ve son 2012 yılının verilerinin değerine ulaşamaması araştırmanın sınırlılığıdır. Bu nedenle çalışmada 1996-2011 yılların aylık verileri kullanılmıştır (tablo 3).

Tablo 3 – Kırgızistan'da 1996-2011 Dönemi Seçimleri

Referandum Tarihleri	Seçimler
17 Ekim 1993	1.Referandum
17 Şubat 1996	2.Referandum
17 Ekim 1998	3.Referandum
Şubat 2003	4.Referandum
14 Eylül 2007	5.Referandum
27 Haziran 2010	6.Referandum

Çalışmada, 1996 ile 2011 yılları arasında Kırgızistan'da oluşan parlamento (milletvekili seçimi), cumhurbaşkanı seçimi ve referandum seçim dönemleri veri olarak alınmaktadır (tablo 4). Veriler Kırgızistan Milli İstatistik Kurumunun verilerinden yararlanılmıştır. Modelde cumhurbaşkanı seçimi ve referandum seçim dönemleri istatistik olarak anlamsız çıktığından analize parlamento (milletvekili seçimleri) yapay değişkeni ve trend tabii tutulmuştur.

3.2. Veri

Ülke çapında oluşan milletvekili ara seçimleri, genel seçimler, yerel seçimler, Cumhurbaşkanı seçimi, reformlar ekonomi üzerinde olumsuz yönden etkilemesine rağmen çalışmada Cumhurbaşkanı seçimi, parlamento seçimi ve reform seçimleri dikkate alınmaktadır.

Veri olarak ele alınan makro ekonomik değişkenlerden bütçe fazla/açığı ve bütçe fazla/açığının GSYİH'ya oranları ile seçim süreleri ele alınmıştır.

Tablo 4 – Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Cumhurbaşkanlığı Seçimleri		Seçimler
27 Ekim 1990		Akaev-1.dönem
24 Aralık 1995		Akaev-2.dönem
29 Ekim 2000		Akaev-3.dönem
Temmuz 2005		Bakiev-1.dönem
		Bakiev-2.dönem
Milletvekili Seçimleri	Seçimler	
5 Şubat 1995	1.toplantı	
20 Şubat 2000	2.toplantı	
27 Şubat 2005	3.toplantı	
16 Aralık 2007	4.toplantı	
10 Ekim 2010	5.toplantı	
23 Temmuz 2009		

3.3. Yöntem

Kırgızistan'da politik konjonktür dalgalanmalarının geçerliliğini test etmek amacıyla 1996:01-2011:12 tarihleri arasındaki döneme ait bütçe fazlı/ açıkları verileri ve bu dönemde oluşan seçimler kullanılmıştır. Seçim öncesi dönemde kamu harcamalarının artırılması ve kamu gelirlerinin aynı kalması ya da azalması bütçe açıklarının derinleşmesine yol açmaktadır. Hükümetin yaklaşan seçimlerin beklen-tisinde politikaları manipüle ettiğini görmek için kukla değişkeninin yararlanacağız. Seçimlerin bütçe açıklarını çok etkilediği için modelimizin bağımlı değişkeni bütçe fazla/açıkları olmak-tadır. Seçim dönemleri ve seçim dönemi olmayan aylara ait kukla değişken bağımsız bir değişken olarak modele dahil edilmiştir. Modelde yer alan D1 değişkeni kukla (yapay) değişkeni olmaktadır. Kukla değişkeni 0 ile 1 değerlerini almaktadır. 1 ile belirtilen aylar ise seçim dönemlerini ve 0 ile belirtilen aylar ise seçim dışı dönemleri, ifade etmektedir. Seçimde iktidarda kalabilmek için hükümetin kaç ay önce ekonomiyi manipüle etmeye başladığını ortaya koymaktır. Çalışmada, Kırgızistan'ın 1995-2011 yıllarında oluşan seçimlerin konjonktür dalgalanmalarına sebep olup olmadığını araştırmaktır.

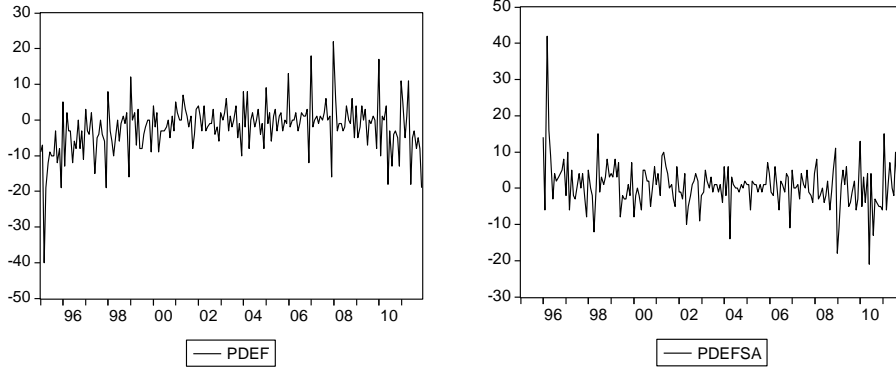
Modelde Kırgızistan'da 1995-2011 döneminde oluşan seçimlerin üç tür seçimleri inceleyecektir. Bunlar Referandum seçimi, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Milletvekilleri seçimi.

Politik Konjonktürel dalgalanmalara hipo-tezine ilişkin analiz Eviews programı ile En Küçük Kareler Yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

3.4. Analiz Sonuçları

Seçimlerde uygulanan politikaların bütçe açığını etkilediğini ortaya koymaktır. Kırgızistan'da iktidardaki partilerin seçimleri kazanmak ya da yeniden seçilme şanslarının arttırmak için oy satın alma girişimlerinin yapması politik konjonktür dalgalanmaları yaratacaktır.

Bütçe fazlası/açığı değişkeni öncelikle mevsimselliği içerdiği için mevsimsel arındırmaya tabi tutulmuştur (şekil 1, PDEF değişkeninin 12. Farkı alınarak mevsimsellik giderilmiştir). Sahte regresyon sorunu ile karşılaşmamak için bütçe fazlası/açığı değişkeni ADF (Augmented Dickey Fuller) testi ile durağan olup olmadığını kontrol edilmiştir. Test sonucuna göre PDEFSA değişkeni birim kök içermediği ve %1 hata payında bile anlamlı olduğu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Şekil 1. Mevsimsel arındırma

Tablo 5 – Birim kök

Null Hypothesis: PDEFSA has a unit root				
Exogenous: Constant				
Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=14)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-14.08882	0.0000
Test critical values:	1% level		-3.464643	
	5% level		-2.876515	
	10% level		-2.574831	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				

Model öncelikle sabit terim ve trend ile modellenmiştir. Her ikisinin anlamlı olması ve R2 nin %5 olması nedeniyle modele ref9 değişkeni eklenmiştir. Bu durumda modelin r2'si %2 artmıştır (tablo 6).

Tablo 6 – Trend Modeli

Dependent Variable: PDEFSA				
Method: Least Squares				
Date: 12/13/12 Time: 11:38				
Sample(adjusted): 1996:01 2011:12				
Included observations: 192 after adjusting endpoints				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.455288	0.956835	3.611164	0.0004
@TREND	-0.026571	0.007911	-3.358596	0.0009
R-squared	0.056042	Mean dependent var		0.598958
Adjusted R-squared	0.051074	S.D. dependent var		6.237079
S.E. of regression	6.075715	Akaike info criterion		6.456839
Sum squared resid	7013.720	Schwarz criterion		6.490771
Log likelihood	-617.8565	F-statistic		11.28017
Durbin-Watson stat	2.118857	Prob(F-statistic)		0.000947

Tablo 7. yer alan Par9 kukla değişkeni, Par9=1 Parlamento seçim dönemi (Seçim öncesi 9 ay, seçim dönemi dahil olmak üzere), Par9=0 Parlamento seçim dönemi olmayan aylar.T testi modelde anlamlı çıkmıştır. Bunun için sabit katsayı, bağımsız değişken (trend katsayı) ve bağımsız değişken (Kukla değişken) Par9 katsayılarını test etmek için t testine bakılması gerekir. T testi ile katsayıların '0' dan farklı olup olmadığı, yani istatistiksel anlamlılığı belirlenen hata payı veya güven olasılığı ile test edilmesi gerekir. Analizde sabit ve bağımsız değişkenlerin katsayıları anlamlı çıkmıştır, yani H0 hipotezin red edilmesi ve H1 hipotezin Kabul edilmesi için güven olasılığı 0,10'dan küçük olması gerekir. Dolayısıyla modelde bu değişkenlerin güven olasılıkları sırasıyla 0.0002, 0.0028, 0.0868 çıkararak t testi anlamlı çıkmıştır. Kukla değişken ile temsil edilen nitel etkinin anlamlı olduğunu ve bağımlı değişkeni etkilediği söylenebilir.

Tablo 7 – Analiz Modeli

Dependent Variable: PDEFSA				
Method: Least Squares				
Date: 12/13/12 Time: 11:44				
Sample(adjusted): 1996:01 2011:12				
Included observations: 192 after adjusting end points				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.565231	0.954066	3.736879	0.0002
@TREND	-0.024185	0.007992	-3.026355	0.0028
PAR 9	-1.953812	1.134818	-1.721696	0.0868
R-squared	0.070618	Mean dependent var		0.598958
Adjusted R-squared	0.060784	S.D. dependent var		6.237079
S.E. of regression	6.044551	Akaike info criterion		6.451693
Sum squared resid	6905.417	Schwarz criterion		6.502591
Log likelihood	-616.3625	F-statistic		7.180512
Durbin-Watson stat	2.136150	Prob(F-statistic)		0.000987

F testi modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek F istatistiğine bakılır. Bunun değeri modelde 7,180512 ve güven olasılığı 0,000987 çıkmıştır. Bu değer 0,10 ile karşılaştırılarak H0 red ve H1 hipotezin kabul edilmektedir. Yani model genel olarak anlamlı çıkmıştır.

Par9 değişkeninin yorumu parlamento seçim dönemi (Seçim öncesi 9 ay, seçim dönemi dahil olmak üzere) seçim dönemi olmayan aylara göre bütçe fazlası oranı %1,96 azalmaktadır. Yani iktidardaki hükümet seçim-de kazanmak için harcamaları arttırmaktadır. Bu da bütçe fazlasının azalmasına neden olmaktadır.

Sonuç

Bütün ülkeler ekonomik gelişmiş düzeyinin yüksek olmasını ister. Her bir ülke refah içerisinde yaşamak için çaba gösterirler. Bu başarıyı elde etmek için ülkeler çeşitli politikaları kullansa bile, seçim dönemlerinde iktidardaki hükümet tekrar seçilebilmek amacıyla toplum refahına bakmaksızın, değişik konjonktürel dalgalanmalara sebep olabilen politikaları üretmektedir. Konjonktür dalgalanma devrelerini ekonomik istikrarsızlık olarak adlandırılarak ekonomik durgunluk, yüksek enflasyon, döviz sorunları, işsizlik, finansal piyasalarının bozulması, bütçe açığının artması gibi makro ekonomik dengesizlikler görülmektedir. Bu tür

iktisadi dengesizlikler ekonomik birimlerin yatırım, tüketim ve üretime ilişkin kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir. İktisadi devresel dalgalanmaların nedenlerine alternatif bir açıklama sunan politik devresel dalgalanmalardır. Çünkü ekonomik çevrimler ile siyasi çevrimler arasında yakın bir ilişki olduğu düşüncesidir. Siyasi dalgalanmalar seçim öncesi ve sonrası olaylarda daha çok görülmektedir. Rasyonel Fırsatçı Modellere göre, ekonomik büyüme ve işsizlik gibi değişkenlerdeki hareketlilikler seçimlerden hemen önceki yıllarda görülür. Seçim öncesi yıllarda genişletici maliye politikası uygulanır. Yatırımlar yapılır, işsizlik azalır. Fakat seçim sonrası hemen daraltıcı maliye ve para politikaları uygulanmaya başlanır. Seçim yıllarındaki yüksek büyüme oranı ve düşük işsizlik düzeyi iktidar politikalarının yeniden seçilmesine fırsat vermektedir. (Firat, 2012: 1)

Bütçe açıklarının bir sonucu olarak hızla artan devlet borçları, yükselen faiz hadleri, milli paranın değer kaybı, artan enflasyon, kronikleşen dış ticaret açıkları vb. birçok ekonomik istikrarsızlığın ortaya çıktığı bazı ülkelerde görülmüştür.

Kırgızistan'ın 1995-2011 yılları arasında yaşanan politik konjonktür dalgalanmaları açıklamak için regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak bütçe fazla/açığı ve bağımsız değişken olarak trend değişkeni ve ref9(seçim ayları ise 1, değilse 0) kukla değişkeni kullanılmıştır. Modelin F testi ve t testleri anlamlı çıkmıştır. Ref9 kukla değişkeni 0,05 istatistiksel anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkması, seçimlerin bütçe fazlasının azalmasına ya da bütçe açıklarının artmasına sebep olmuştur. Modele göre seçim döneminde oluşan bütçe fazlası oranı başka dönemlere göre 1,95 oranına az olmaktadır. Yani faaliyette bulunan hükümetin davranışları seçim öncesi genişletici maliye politikalarını uygulayarak bütçe açıklarını yaklaşık yüzde iki oranında arttırmaktadır. Dolayısıyla bu durum politik nedenli dalgalanmaların açıklanmasıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Başka bir deyişle Kırgızistan'da iktidardaki hükümetlerin seçim-leri kazanmak ya da yeniden seçilme şanslarını arttırmak için oy satın alma girişimlerinde bulunması politik konjonktür dalgalanmaları yarattıkları bu araştırmada kanıtlanmıştır. Politik konjonktür dalgalanmaları literatüründe önemli katkı sağlayan Nordhaus analizindeki gibi Kırgızistan'da seçmenler rasyonel değildir, geçmişe dönüktür ve miyopluk özelliklerine sahiptir. Seçmenlerin böyle olması iktidardaki partiler için bir yarar sağlamaktadır. Onlar oy maksimizasyonu sağlamak amacıyla ekonomiyi manipüle etmektedir.

Politik konjonktür dalgalanmalarına engel olmak için seçim yılında sıkı para politikası ve seçim olmayan yılda esnek para politikası uygulanması gerekir.

Kaynaklar

1. Alesina, A(1995), 'Elections, Party Structure and the Economy', ed. Jeffrey S. Banks, Eric A. Hanushek, Modern Political Economy, Cambridge University Press Alesina A. (1987), Macroeconomic Policy in a Two-Party System as a Repeated Game, Quarterly Journal of Economics, 102.
2. Akerman J. (1947), Political Economic Cycles, Kyklos, Sayı 1, s.107-117. Volume 1, Issue 2, pages 107–117, May 1947, Edited By: René L. Frey, ISI Journal Citation Reports © Ranking: 2011: 143/321 (Economics) Online ISSN: 1467-6435.
3. Aytun U. (2000) Politik Konjonktürel Dalgalanmalar Teorisi Çerçevesinde Türkiye'de Fırsatçı ve Manipülatif Kabine Hipotezlerinin Test Edilmesi.
4. Alesina vd., (1977) 'Political Cycles and Macroeconomy', MIT Press, November, 1977, s.5.
5. Bahçe B (2006), Politik Konjonktürel Dalgalanmaları Çerçevesinde Seçimlerin Ekonomik Göstergeler Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması (1980-2006).
6. Boylan R. T ve Mckelvey R.D. (1995), 'Voting Over Economics Plans', American Economic Review, vol. 85, no:4, s. 860-871.
7. Ben-Porath, Y. (1975) The years of Plenty and the Years of Famine-A Political Business Cycle? Kyklos, Sayı 28, Böl. 2, sayı 400–403, ocak 1975.

8. Beck N. (1991) The Fed and the Political Business Cycle, Contemporary Policy Issues, sayı 9, ABI/INFORM, Global, s. 25.
9. Cinko L. (2005) Modern Politik Konjonktür Hareketleri Teorisi: Rasyonel Beklentileri İçeren Politik Konjonktür Haraketleri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 19, 2005, 325-339.
10. Chappell H. ve Keech W. (1986), 'A new view of political Accountability for economic performance', American Economic Review, 1986, no:79.
11. Downs A. (1957), An Economic Theory of Political Action in a Democracy, Vol. 65, No. 2 (Apr., 1957), pp. 135-150, The University of Chicago Press.
12. Downs A. (1957), An Economic Theory of Democracy, Harper and Row Publishers, USA. <http://www.princeton.edu/~ccameron/KoreaIIE/IIE337/Downs.Economic7&8.pdf>
13. Frey, B.S. Lau, L.J. (1968), Towards a Mathematical Model of Government Behaviour, Sayı 28, s. 377-378.
14. Hibbs D. (1977), Political Parties and Macroeconomic Policy, American Political Science Review, vol:71, 1977.
15. Hibbs D. (1994), 'The Partisan Model of Macroeconomic Cycles: More Theory and Evidence For The United States' Economics and Politics, vol:6, march 1994, no.1.
16. Huber J. (1996) 'The vote of Confidence in Parliamentary Democracies' The American Political Science Review, vol:90, no:2.
17. Kalecki M. (1943), Political Aspects of Full Employment, The Political Quarterly, Volume 14, Issue 4, sayfa 1-9.
18. Leblang D. (1996) 'Property rights, Democracy and Economic Growth, Political Research Quarterly.
19. Macrae, C.D. (1977) A Political Model of the Business Cycle, The Journal of Political Economy, Sayı 85, No.2, s. 262,263.
20. Masaaki H. (2011) Economic Manipulation in the Kyrgyz Elections, 1995-2010: A Tentative Analysis, SRC Research Fellows Working Papers, AUCA, Kyrgyzstan.
21. Nordhaus W.D. (2001) The Political Business Cycle. Yale University, 169-190.
22. Nordhaus W.D. (1989) Alternative Approaches to the Political Business Cycle, Brookings Papers on Economic Activity, Yale University.
23. Nordhaus W.D. (1989) Alternative Approaches to the Political Business Cycle, Brookings Papers on Economic Activity, Yale University.
24. Nordhaus W.D. (2001), The Political Business Cycle, Yale University, Review of Economic Studies.
25. Onur S.(2001), Politik Konjonktür Dalgalanmaları ve Türkiye Uygulaması (1950-2000), Suleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Y.2001, C.6, S.2 s.157-184..
26. Paldam M. (1997), 'Political Business Cycles' Perspectives On Public Choice, ed. by Dennis C. Mueller, Cambridge University Press.
27. Paldam M, (1997) Political business cycling, Perspectives on public choice.
28. Saraç T.B. (2005), Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorileri Çerçevesinde Seçim Ekonomisi Kavramı ve (1980-2004) Dönemi Türkiye Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Konya 2005.
29. Steven A. Block (1999), Political Business Cycles, Democratization, and Economic Reform, Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University Medford, MA.
30. Tufte, E. (1978), Political Control of the Economy, Princeton University Press., NJ.
- Varım S. (1997), Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar 25- Seçim Ekonomisi.